

Tento sborník české varhanní tvorby je zaměřen k ukázkám, které reprezentují převážně naši střední a mladou skladatelskou generaci. Soustřeďuje a konfrontuje dosti široký okruh různých skladatelských názorů a osobností, které podstatným způsobem spoluurčují orientaci české hudby v současné době. Polovina zařazených skladeb je z poslední doby a některé z nich jsou dokonce varhanními prvotinami svých autorů. Všecky však zaujmou svou závažností, ať už jsou to kratší žánrové obrázky nebo skladby větších forem, myšlenkově lapidární, se smyslem pro přísnou stavebnost a pro výrazové prostředky varhan.

Miroslav Krejčí (nar. 4. listopadu 1891 v Rychnově nad Kněžnou), žák Vítězslava Nováka, je profesorem skladby na státní konservatoři v Praze. Ve své neobyčejně rozsáhlé tvorbě, zahrnující všechny skladebné formy, neopomenul věnovat pozornost varhanám, pro něž napsal řadu skladeb. Cyklus tří varhanních skladeb (*Pastorale, Misterioso, Giocosu*), op. 9 (1926), zařazený do tohoto sborníku, je jeho prvním pokusem v tomto oboru skladby. Novákovský hudební výraz, zajímavá motivická práce a možnosti působivého zvukového vybarvení charakterisují tyto tři skladby. Dále složil pro varhany 2 sonáty, 12 chorálních předeher na české duchovní písně, *Preludium a fugu, Preludium na staročeskou duchovní píseň Všichni věrní křesťané, Pastorale, variace a fugu a Toccatu, Arioso a Ciacconu*.

Miloslav Kabeláč (nar. 1. srpna 1908 v Praze), žák K. B. Jiráka, významně zasahuje do vývoje české současné skladatelské tvorby v oblasti hudby instrumentální, vokální, komorní i orchestrální. V třídílné varhanní *Fantasií*, op. 32 (1957), uplatnil nekonvenční výrazové prostředky akordické a pasážové a ve středním dílu ukázaí zajímavou polyfonní práci triové formy.

Richard Týnský (nar. 29. září 1909 ve Lvově), ve skladbě žák Václava Kaprála, ve hře na varhany Františka Michálka, působí především jako dirigent. *Toccata frygica* (1940), zatím jeho jediná varhanní skladba, zaujme regerovsky vzrušeným hudebním výrazem a působivými gradacemi.

Klement Slavický (nar. 22. září 1910 v Tovačově), žák K. B. Jiráka a Josefa Suka, patří k předním současným českým skladatelům. Jeho dosavadní tvorba, zahrnující skladby instrumentální, vokální, komorní a symfonické, upoutává bohatstvím tvarových prostředků a hluboce emocionálním účinkem hudebního myšlení, vyrůstajícího z lidové melodiky moravské. Variální *fantasie Ecce homo* (1957) tvoří první část triptychu pro varhany, jehož komposicí se autor právě zabývá. Dramatický vzruch a hluboká meditativnost určují hudební obsah skladby.

Vladimír Hawlík (nar. 29. března 1911 v Brně), ve skladbě žák Jaroslava Kvapila, ve hře na varhany Eduarda Treglera a Františka Michálka, je profesorem hry na varhany na státní konservatoři v Brně. Z jeho varhanních skladeb je nejvýznamnější *Ciaccona* (1955), harmonicky výbojná a účinně vystupňovaná.

Miloš Sokola (nar. 18. dubna 1913 v Bučovicích) se vzdělával ve skladbě u Viléma Petrželky, Vítězslava Nováka a Jaroslava Kříčky. Ve svých skladbách komorních, písňových, kantátových a symfonických usiluje o působivý hudební výraz, opírající se o bohatý fond tvůrčí fantasie. Třídílná *Toccata* (1917), která tvoří druhou část jeho čtyřvěté varhanní *Suity* (*Passacaglia, Toccata, Chorál, Fuga*), upoutá hudební živelností a vzruchem chromatiky.

František Vrána (nar. 14. listopadu 1914 v Bystřici pod Hostýnem) prošel za svých hudebních studií v Brně a v Praze důkladným vzděláním v oboru hry na varhany (Eduard Tregler a Bohumil Holub), klavír (Albín Šíma a Vilém Kurz) a skladby (Vilém Petrželka, Josef Suk a Vítězslav Novák). Pro varhany složil 2 koncertní etudy a *Passacagliu*. První koncertní etuda (1934), kterou zde uveřejňujeme, je efektní skladba třídílné formy, šťastně psána na podkladě velké hráčské zkušenosti.

Jan Hanuš (nar. 2. května 1915 v Praze), žák Otakara Jeremiáše, vykazuje dnes už velmi obsáhlou tvorbu, zahrnující všechny obory od prostých skladbiček pro děti až po díla hudebně dramatická. Varhanní oblast mu není neznámá, jak to dosvědčuje na př. třívětá *Koncertantní symfonie pro varhany, harfu, tympany a smyčce*, op. 31 (1954). *Suita lirica*, op. 39 (1957), zde uvedená, nese všechny znaky jeho skladatelské osobnosti a dává interpretu velké možnosti plasticky vyjádřit zvukový a výrazový záměr jednotlivých částí.

Ilja Hurník (nar. 25. listopadu 1922 v Porubě) je ve skladbě jedním z posledních žáků Vítězslava Nováka a ve hře na klavír žákem Viléma Kurze a Ilony Štěpánové-Kurzové. Složil několik skladeb komorních, flétnový koncert, rozměrná díla vokální a balet Ondráš. Pro varhany napsal v letech 1956–57 *Tre esercizi* ve formě dvoudílných sonát scarlattiovského typu, v nichž uplatnil smysl pro hudební vtíp a vynalézavost.

Petr Eben (nar. 22. ledna 1929 v Žamberku) byl ve skladbě žákem Pavla Bořkovce a ve hře na klavír Františka Raucha. Jeho dosavadní tvorba komorní a symfonická směřuje k velkým formám a usiluje o velko-

lepý účin polyfonie. Pro varhany složil koncert s orchestrem *Sinfonia gregoriana* (1954) a cyklus 4 skladeb *Musica dominicalis*, z něhož uvádíme prvou část (1957). V mohutné gradaci, vyúsťující bitonální kadencí do slavnostního závěru, je zpracován chorální motiv volnou variační formou na směle cítěném harmonickém pozadí.

Dr Čeněk Gardavský

POZNÁMKY K INTERPRETACI

Pokud se týče zvukové výstavby, dynamických znamének i vlivu akustiky prostoru na tempo, zůstávají připomínky tytéž jako v druhém dílu České varhanní tvorby.

Na některých skladbách, vydaných v třetím dílu této sbírky, lze ještě více, nežli v předchozím druhém dílu, pozorovat odklon od homofonické faktury ve prospěch téměř výhradně polyfonické práce, jež je podle mého názoru varhanním skladbám nejvlastnější. Ostatní díla kladou větší důraz na zvukovou rozmanitost skladby a jsou pracována více homofonicky.

Všechny skladby vyžadují většího, třimanuálového nástroje, aby se dala uskutečnit autorova zvuková představa. Při menších, dvoumanuálových nástrojích, bude u některých skladeb nutno zvukovou fantasií poněkud omezit. Větší barevné plochy budou téměř všem skladbám ku prospěchu, neboť odpovídají povaze nástroje. I tam, kde si autor předpisuje během několika taktů velké dynamické rozpětí (na př. Sokola, decrescendo počáteční pasáže z *ff* do *p*) lze se při dobré vůli obejít bez použití rejstříkového crescenda, s nímž skladba počítá. Uvádím to jen proto, že velká část nejnovějších varhan již tento umělecky problematický způsob řazení rejstříků vůbec nezná. Rovněž používání žaluzií v omezenější míře bude skladbě spíše na prospěch.

Rád bych poděkoval řadě autorů, uveřejněných v tomto dílu, za to, že i v dnešní, pro každého pracovně velmi vyjaté době nejen dovedli napsat skladbu pro varhany, ale také za to, že se vžili do technické a zvukové problematiky tohoto nástroje, ne každému skladateli běžné.

Věnování tohoto dílu mému prvnímu učiteli varhan, prof. Eduardu Treglerovi, je opožděným díkem za to, že ve mně probudil tak opravdovou lásku k varhanám, že se staly mým životním údělem.

Dr Jiří Reinberger

ЧЕШСКИЕ КОМПОЗИТОРЫ ОРГАННОЙ МУЗЫКИ

В предлагаемом сборнике чешской органной музыки напечатаны произведения композиторов нашего, преимущественно среднего и молодого, поколения. В сборнике собран достаточно широкий круг композиторских индивидуальностей, показывающих в целом направленность чешской музыки в современный период. Половина напечатанных произведений написана в последнее время, а некоторые из них являются первыми органными сочинениями своих авторов. Однако, все они интересны своей содержательностью, будь то короткие жанровые картинки, или произведения крупной формы, отличающиеся лапидарностью мышления, строгостью формы и пониманием выразительных возможностей органа.

Мирослав Крейчи (род. 4 ноября 1891 г. в Рихнове над Кнежной), ученик Витезслава Новака, проф. композиции Государственной консерватории в Праге. В своем необычайно обширном творчестве, охватывающем все музыкальные жанры, Крейчи уделил внимание и органу, для которого написал ряд произведений. Цикл из трех пьес для органа (*Pastorale, Misterioso, Giocoso*) op. 9 (1926 г.), включенный в этот сборник, является первым опытом композитора в упомянутой области сочинения. Черты влияния творчества Новака, интересная мотивная работа, возможности впечатляющей красочности звучания характеризуют три пьесы Крейчи. Далее Крейчи написал: две сонаты для органа, 12 хоральных увертюр на темы чешских духовных песен, *Прелюдию и фугу, Прелюдию на тему старой чешской духовной песни «Все верные христиане», Пастораль, вариацию и фугу, Токкату, Ариозо и Чаконову*.

Милослав Кабелач (род. 1 августа 1908 г. в Праге), ученик К. Б. Йирака, занимает значительное место в развитии современного чешского музыкального творчества в области инструментальной, камерной, вокальной и оркестровой музыки. В трехчастной органной фантазии op. 32 (1957 г.) композитор обратился к необычным выразительным средствам в аккордовой и пассажной технике, и, помимо того, в средней части использовал интересные полифонические приемы развития формы трио.

Рихард Тынский (род. 29 сентября 1909 г. в Львовe), ученик Вацлава Капрала по композиции и Франтишка Михала по органу, является в первую очередь, дирижером. *Toccata frugica* (1940 г.), его единственное органное произведение, интересна регеровски взволнованным музыкальным языком и впечатляющими нарастаниями.

Клемент Славичкий (род. 22 сентября 1910 г. в Товачове), ученик К. Б. Йирака и Йозефа Сука, принадлежит к лучшим современным чешским композиторам. Его творчество, охватывающее произведения камерные, инструментальные, вокальные и симфонические, впечатляет богатством формообразующих средств и глубоко эмоциональным воздействием музыкального языка, вырастающего из народной моравской мелодики. Вариационная фантазия *Esse homo* (1957 г.) является первой частью триптиха для органа, работой над которым автор занят в настоящее время. Драматическая взволнованность и глубокая сосредоточенность определяют характер произведения.

Владимир Гавлик (род. 29 марта 1911 г. в Брно), ученик Ярослава Квапила по композиции, Эдуарда Треглера и Франтишка Михалка по органу, является профессором по классу органа Государственной консерватории в Брно. Из его органных произведений самое известное — *Сiассона* (1955 г.), отличающаяся новизной гармонического языка и действенностью развития.

Милош Сокола (род. 18 апреля 1913 г. в Бучовицах) учился композиции у Вилема Петржелки, Витезслава Новака и Ярослава Кржички. В своих камерных, симфонических, песенных и кантатных произведениях автор стремится к доходчивости музыкальных средств выражения, вытекающих их богатого источника творческой фантазии композитора. Трехчастная *Toccata* (1917 г.), являющаяся второй частью его четырехчастной органной сюиты (*Пассакалья, Токката, Хорал, Фуга*) привлекает живостью музыки и приподнятой взволнованностью хроматики.

Франтишек Врана (род. 14 ноября 1914 г. в Быстрице над Гостином) прошел в Брно и Праге основательную школу игры на органе (Эдуард Треглер и Богумил Голуб), фортепиано (Альбин Шима и Вилем Курц) и в сочинении (Вилем Петржелка, Йозеф Сук и Витезслав Новак). Врана написал для органа *Два концертных этюда и Пассакалью*. Первый концертный этюд (1934 г.), публикуемый в этом сборнике, представляет собой эффектное произведение в трехчастной форме, в котором нашел счастливое применение богатый исполнительский опыт автора.

Ян Гануш (род. 2 мая 1915 г. в Праге), ученик Отакара Йеремиаша, обладает в настоящее время уже довольно обширным творческим багажом, охватывающим все жанры — от простых пьес для детей по музыкально-драматические произведения. Знакома композитору и область органной музыки, о чем свидетельствует трехчастная *Концертная симфония для органа, арфы, литавр и струнных*, оп. 31 (1954 г.). *Suita lirika* оп. 39 (1957 г.), помещенная в сборнике, обладает всеми характерными чертами индивидуального стиля композитора и предоставляет исполнителю большие возможности пластического раскрытия замысла отдельных частей, как в звуковом отношении, так и в области выразительных средств.

Илья Гурник (род. 25 ноября 1922 г. в Порубе), последний ученик Витезслава Новака по композиции, а по фортепиано ученик Вилема Курца и Илоны Штепеновой-Курцовой. Им написаны несколько камерных произведений, концерт для флейты, многочисленные вокальные произведения и балет «Ондраш». Для органа Гурник написал в 1956/57 г. г. *Tre esercizi*, имеющие форму двухчастных сонат типа сонат Скарлатти, в которых ярко проявились его остроумие и изобретательность.

Петр Эбен (род. 22 января 1929 г. в Жамберке) учился композиции у Павла Боржковца, и игре на фортепиано у Франтишка Рауха. Его камерные и симфонические произведения показывают стремление автора к крупным формам и действенной полифонии. Эбен написал для органа концерт с оркестром *Sinfonia gregoriana* (1954 г.) и цикл из четырех пьес *Musica dominicalis*, из которого в настоящем сборнике приводится первая часть (1957 г.). Свободно вариационно развиваясь на смелом гармоническом фоне, основной хоральный мотив проходит, могуче нарастая, через атональную каденцию до торжественного заключения.

ПРИМЕЧАНИЯ К ИСПОЛНЕНИЮ

В отношении звука, динамических оттенков и влияния акустических данных на темп, все примечания остаются теми же, какие были сделаны ко второй части издания «Чешского органного творчества».

В некоторых произведениях, помещенных в третьей части данного собрания, можно наблюдать, еще в большей степени, чем в предшествующей второй части, отклонение от гомофонной фактуры в сторону

полифонического развития, которое по-моему мнению, более свойственно органным произведениям. Остальные сочинения основаны, главным образом, на использовании звуковой красочности и написаны скорее в гомофонном стиле.

Все произведения рассчитаны на большой трехклавиатурный инструмент, позволяющий достичь звучания, желаемого автором. В случае наличия меньших, двухклавиатурных инструментов, в некоторых произведениях будет необходимо прибегнуть к известным ограничениям в области звучания. Большие красочные пласты послужат на пользу всем произведениям, т. к. они отвечают характеру самого инструмента. И там, где автор указывает на необходимость большого динамического нарастания на протяжении нескольких тактов (например в пьесе Соколы, *decrescendo* начального пассажа от *ff* до *p*), можно при желании обойтись без употребления регистров в *crescendo*, на что рассчитана пьеса. Этот случай я привожу потому, что большая часть новейших органов не знает упоминаемого художественно проблематичного способа использования регистров. Таким же образом, ограниченное использование жалюзи будет лишь полезно.

Сердечно благодарю тех авторов, чьи сочинения напечатаны в этой части, и не только за то, что и в настоящее, насыщенное у каждого работой время, они написали пьесы для органа, но и за то, что они глубоко вникли в технические и звуковые проблемы инструмента, близкого не каждому композитору.

Посвящение этого сборника моему первому учителю по органу проф. Эдуарду Треглеру, является запоздавшим знаком благодарности за то, что он пробудил во мне большую любовь к игре на органе, ставшей делом моей жизни.

Др. Ченек Гардавский

Перевела Л. Лазарева

TSCHECHISCHE ORGELMUSIK

Dieser Sammelband tschechischer Orgelkompositionen basiert auf einer Auswahl von Werken, die vorwiegend die mittlere und junge Generation der tschechischen Komponisten repräsentieren. In diesem Band wird der recht weite Kreis verschiedenlicher Anschauungen und Persönlichkeiten von Komponisten konzentriert und konfrontiert, die die Orientierung der tschechischen Musik in der gegenwärtigen Zeit in wesentlichem Maße mitbestimmen. Die Hälfte der hier aufgenommenen Kompositionen stammt aus der letzten Zeit und manche von ihnen sind sogar Erstlingswerke ihrer Autoren für Orgel. Alle aber sind durch ihre Wichtigkeit auffallend, mag es sich um kleine Genrebilder oder um Kompositionen größeren Umfangs handeln, die in ihrem lapidaren Ideengehalt einen gesunden Sinn für das strenge Bauegefüge und für die Ausdrucksmittel der Orgel beweisen.

Miroslav Krejčí (geb. am 4. November 1891 in Rychnov an der Kněžná), ein Schüler Vítězslav Nováks, ist Professor für Komposition am Prager Staatskonservatorium. In seinem überaus reichen, alle Kompositionsformen umfassenden Schaffen unterließ er es nicht, auch der Orgel seine Aufmerksamkeit zuzuwenden, für die er eine Reihe von Werken schuf. Der in diesem Band aufgenommene Zyklus von drei Orgelkompositionen (*Pastorale, Misterioso, Giocoso*), op. 9 (1926), ist sein erster Versuch auf diesem Kompositionsgebiet. Der musikalische Ausdruck in der Art Vítězslav Nováks, die interessante motivische Arbeit und Ausnützung der Möglichkeiten einer wirkungsvollen klanglichen Farbgebung sind für diese drei Stücke charakteristisch. Ferner hat Krejčí für Orgel 2 Sonaten, 12 Choralvorspiele auf böhmische geistliche Lieder, ein *Praeludium und Fuge*, ein *Praeludium auf das altböhmische geistliche Lied Všichni věrní křesťané* (Alle frommen Christen), ein *Pastorale, Variationen und Fuge* und die *Toccata, Arioso* und *Ciaccone* verfaßt.

Miloslav Kabeláč (geb. 1. August 1908 in Prag), ein Schüler K. B. Jiráks, greift bedeutungsvoll in die Entwicklung des zeitgenössischen tschechischen Schaffens auf dem Gebiet der Instrumental-, Vokal-, Kammer- und Orchestermusik ein. In der dreiteiligen *Fantasie für Orgel*, op. 32 (1957) wendet er unkonventionelle akkordische Ausdrucksmittel und Passagen an und im mittleren Teil zeigt er eine interessante polyphone Arbeit von Trioform.

Richard Týnský (geb. 29. September 1909 in Lemberg), als Komponist Schüler Václav Kapráls, als Organist aus der Schule František Micháleks hervorgegangen, wirkt vor allem als Dirigent. Seine *Toccata frygica* (1940), vorläufig seine erste Orgelkomposition, fesselt durch ihren nach Regers Art drängenden Ausdruck und durch wirksame Steigerungen.

Klement Slavický (geb. 22. September in Tovačov), ein Schüler K. B. Jiráks und Josef Suks, gehört zu den führenden zeitgenössischen tschechischen Komponisten. Sein bisheriges Instrumental-, Vokal-, Kammer- und symphonische Werke umfassendes Schaffen ist durch den Reichtum der formgestaltenden Mittel und durch die tief emotionale Wirkung des musikalischen, aus den Wurzeln der Volksmelodik Mährens gewonnenen Denkens sehr interessant. Die Variationsphantasie *Ecce homo* (1957) bildet den ersten Teil eines Triptychons für Orgel, mit dessen Komposition sich der Autor eben befaßt. Dramatische Erregtheit und die meditative Tiefe dieser Phantasie bestimmen deren musikalischen Inhalt.

Vladimír Hawlík (geb. 29. März 1911 in Brünn), als Komponist Schüler Jaroslav Kvapils, als Organist Eduard Treglers und František Micháleks, ist Professor für Orgelspiel am Staatskonservatorium in Brünn. Die interessanteste seiner Orgelkompositionen ist die *Ciaconna* (1955), ein harmonisch kühnes und zu wirkungsvollen Gradationen geführtes Werk.

Miloš Sokola (geb. 18. April 1913 in Bučovice) genoß Kompositionsunterricht bei Vilém Petrželka, Vítězslav Novák und Jaroslav Křička. In seinen Kammer-, Lieder-, Kantaten- und symphonischen Werken ist sein Streben auf einen, durch den reichen Fond seiner schöpferischen Phantasie unterstützten wirkungsvollen Ausdruck gerichtet. Die dreiteilige *Toccata* (1917), der zweite Teil seiner viersätzigen *Orgelsuite* (Passacaglia, Toccata, Choral, Fuge) fesselt durch ihre elementare, in erregter Chromatik sich manifestierende Kraft.

František Vrána (geb. 14. November 1914 in Bystřice pod Hostýnem) hat seine musikalischen Studien in Brünn und Prag betrieben und eine gründliche Ausbildung auf dem Gebiete des Orgelspiels (bei Eduard Tregler und Bohumil Holub), des Klavierspiels (bei Albín Šíma und Vilém Kurz) und der Komposition (bei Vilém Petrželka, Josef Suk und Vítězslav Novák) erhalten. Für Orgel verfaßte er zwei *Konzerttetuden* und eine *Passacaglia*. Die hier veröffentlichte erste Konzerttetude (1934) ist eine effektvolle, auf Grund der großen organistischen Erfahrung des Autors glücklich geschriebene Komposition von dreiteiliger Form.

Jan Hanuš (geb. 2. Mai 1915 in Prag), ein Schüler von Otakar Jeremiáš, weist heute ein bereits sehr umfangreiches, alle Gebiete der Komposition, von schlichten Stücken für Kinder bis zu musikdramatischen Werken umfassendes Schaffen auf. Daß ihm das Gebiet der Orgelkomposition nicht fremd ist, beweist z. B. die *Konzertante Symphonie für Orgel, Harfe, Schlagwerk und Streicher*, op. 31 (1954). Die *Suita lirica*, op. 39 (1957), die wir hier veröffentlichen, trägt alle Merkmale seiner Persönlichkeit als Komponist und gibt dem Interpreten die weitestgehende Gelegenheit, die klangliche Eigenart und die Ausdrucksmöglichkeiten der einzelnen Teile plastisch zu verwirklichen.

Ilja Hurník (geb. 25. November 1922 in Poruba) ist als Komponist einer der letzten Schüler Vítězslav Nováks, als Pianist Schüler von Vilém Kurz und Ilona Štěpánová-Kurzová. Er hat einige Kammerwerke, ein Flötenkonzert, großangelegte Vokalwerke und das Ballett *Ondráš* verfaßt. Für Orgel schrieb er in den Jahren 1956–57 *Tre esercizi* in der Form zweiteiliger Sonaten von Scarlatti-artigem Typ, in denen sich sein Sinn für musikalische Erfindung und Witz zur Geltung bringt.

Petr Eben (geb. 22. Jänner 1929 in Žamberk) studierte Komposition bei Pavel Bořkovec und Klavierspiel bei Prof. Rauch. Sein bisheriges Schaffen auf dem Gebiet der symphonischen und Kammermusik ist auf große Formen gerichtet und strebt nach monumentaler Wirkung der Polyphonie. Für Orgel verfaßte er das Konzert mit Orchester *Sinfonia gregoriana* (1954) und einen Zyklus von vier Kompositionen *Musica dominicalis* (1957), aus welchem wir den ersten Teil zum Abdruck bringen. In mächtiger Steigerung, die mit einer bitonalen Kadenz in den feierlichen Abschluß des Werkes ausmündet, ist ein Choralmotiv in freier Variationsform auf einem kühnen harmonischen Hintergrund verarbeitet.

Dr Čeněk Gardavský

BEMERKUNGEN ZUR INTERPRETATION

Was den klanglichen Aufbau, die dynamischen Zeichen und den Einfluß der Akustik des Raums auf das Tempo betrifft, gelten dieselben Anweisungen und Winke wie im zweiten Teil der „Musica Boemica per organo“.

An manchen im dritten Teil dieser Sammlung enthaltenen Kompositionen ist in noch höherem Maße als im vorhergehenden zweiten Teil eine Abkehr von der homophonen Faktur zugunsten einer nahezu ausschließlich polyphonen Arbeit festzustellen, die nach meiner Ansicht das ureigentliche Gebiet der Orgelkomposition darstellt. Die übrigen Werke legen einen stärkeren Nachdruck auf die klangliche Mannigfaltigkeit der Komposition und sind mehr homophon gehalten.

Alle Kompositionen erfordern für die Verwirklichung der klanglichen Vorstellung des Autors ein größeres, dreimanualiges Instrument. Bei kleineren, zweimanualigen Instrumenten wird für manche Werke eine gewisse Beschränkung der klanglichen Phantasie geboten sein. Größere farbige Flächen werden beinahe allen Kompositionen zum Vorteil gereichen, da sie dem Charakter des Instruments entsprechen. Auch dort, wo der Autor innerhalb einiger weniger Takte eine große dynamische Spannweite vorschreibt (z. B. Sokola, das *de-crescendo* der Anfangspassage von *ff* zu *p*), kann man bei gutem Willen die *Crescendowalze* entbehren, mit der die Komposition rechnet. Ich führe dies nur deshalb an, weil ein großer Teil der neuesten Orgeln dieses künstlerisch problematische Registrierungs-mittel jetzt überhaupt nicht mehr kennt. Auch wird eine sparsamere Verwendung des Schwellers dem Werke eher von Nutzen sein.

Ich möchte noch den Autoren der Werke, die hier veröffentlicht werden, meinen Dank dafür aussprechen, daß sie in der gegenwärtigen Zeit, die für jeden die größte Arbeitsanspannung bedeutet, nicht nur imstande waren, Orgelwerke zu schreiben, sondern auch dafür, daß sie in die nicht jedem Komponisten geläufige technische und klangliche Problematik dieses Instruments so eingedrungen sind.

Die Zueignung dieses Werkes an meinen ersten Orgellehrer Prof. Eduard Tregler ist mein verspäteter Dank dafür, daß er in mir eine so wahrhafte Liebe für die Orgel geweckt hat, daß sie mir zum Lebens-element geworden ist.

Dr Jiří Reinberger

Übersetzt von I. Turnovská

CZECH ORGAN MUSIC

This selection of Czech organ music is made up of compositions representing primarily our middle and young generations of composers. It comprises and confronts a sufficiently wide range of composers' views and personalities in order to be representative of the overall trend of Czech organ music at the present time. Half the compositions included are of recent date while some of them even are first-fruits of organ music of the respective composers. All of them, however, will command attention by their weighty appeal; no matter whether they are brief genre images or compositions of larger proportions, they are concise in thought and have a sense of exactitude of construction and of the possibilities of the organ.

Miloslav Krejčí (born at Rychnov nad Kněžnou on the 4th of November, 1891) is a pupil of Vítězslav Novák's and is now Professor of composition at the State Conservatoire of Prague. In his unusually extensive work which comprises all compositional forms he has not forgotten to pay attention to the organ as well, for which instrument he wrote a number of compositions. His series of three organ compositions which is included in this volume (*Pastorale, Misterioso, Giocoso*), op. 9 (1926), was his first attempt in this field of composition. These three compositions are characterised by a Novák-style musical expression, by interesting handling of motive and by the scope of effective colouring of tones. Further, he composed for the organ two sonatas, twelve choral preludes on Czech spiritual songs, a *Preludium* and *Fugue*, a *Preludium* on the old Czech spiritual song – *Všichni věrní křesťané* (All True Christians), a *Pastorale*, variation and *fugue*, a *Toccat*a, an *Arioso* and a *Giaccona*.

Miloslav Kabeláč (born in Prague on the 1st of August, 1908) is the pupil of K. B. Jirák and is significantly contributing to the development of present-day Czech composition in the fields of instrumental, vocal, chamber and orchestral music. In his three-part *Phantasia* for organ op. 32 (1957) he used unconventional means of expression both as regards chords and passages, and in the middle part of it he demonstrated interesting polyphonic work in the trio form.

Richard Týnský (born in Lvov on the 29th of September, 1909) was taught composition by Václav Kaprál and organ playing by František Michálek. His activities are now devoted to conducting. *Toccat*a *Frygica*

(1940) is so far his only organ composition and draws attention by its Reger-like animated musical expression and by effective gradations.

Klement Slavický (born at Tovačov on the 29th of September, 1910) is a pupil of K. B. Jiráček and Josef Suk and one of the most prominent present-day Czech composers. His work, which up to the present includes instrumental, and vocal music, chamber and symphonic compositions, is fascinating by its rich variety of form and by the deeply emotional effect of its musical thought emanating from the folk music of Moravia. His variational fantasy *Ecce Homo* (1957) is the first part of a triptych for organ on which the composer is at work now. A dramatic keenness and a deep meditateness mark the musical contents of this composition.

Vladimír Hawlík (born at Brno, on the 29th of March, 1911) was taught composition by Jaroslav Kvapil and organ playing by Eduard Tregler and František Michálek. He is Professor of organ playing at the State Conservatoire of Brno. Of his compositions for the organ the most noteworthy is *Ciaccona* (1955), harmonically aggressive and effectively gradated.

Miloš Sokola (born at Bučovice, on the 18th of April, 1913) learnt composition from Vilém Petrželka, Vítězslav Novák and Jaroslav Křička. In his compositions of chamber music, songs, cantatas and symphonic music he aims at an effective musical expression leaning on his rich fund of creative phantasy. His *Toccata* (1917) in three parts which represents the second part of his *Suite for organ in four movements* (*Passacaglia, Toccata, Chöre and Fugue*) appeals by its musical force and the excitement of its chromatism.

František Vrána (born at Bystřice pod Hostýnem, on the 14th of November, 1914) studied music at Brno and Prague, thoroughly mastering the technique of organ playing (Eduard Tregler and Bohumil Holub), the piano (Albín Šíma and Vilém Kurz) and composition (Vilém Petrželka, Josef Suk and Vítězslav Novák). He composed two concert etudes and a *Passacaglia* for organ. His first concert etude (1934) which is included in this anthology is an effectual composition in the three-part form, happily authored on the basis of the composer's great skill as an organ player.

Jan Hanuš (born in Prague, on the 2nd of May, 1915), a pupil of Otakar Jeremiáš, already has a great many compositions to his credit covering all the types of musical creation and ranging from simple pieces for children up to musical dramatic works. The field of organ music is not unknown to him either, as is apparent among others from his *Concertante Symphony for organ, Harp, Kettle-drums and Strings*, in three movements op. 31 (1954). His *Suita Lirica* op. 39 (1957) printed in this volume has all the marks of the composer's personality and affords the musical interpreter great possibilities of fully expressing the tonal and inner meaning of the individual parts.

Ilja Hurník (born at Poruba, on the 25th of November, 1922) is one of the last pupils to be instructed on composition by Vítězslav Novák. The piano he learnt from Vilém Kurz and from Ilona Štěpánová-Kurzová. He has composed a number of chamber compositions, a flute concert, extensive vocal compositions and a ballet named "*Ondráš*" (Andrew). For the organ he has composed *Tre Esercizii* in the years 1956—1957 in the two-part sonata fashion of the Scarlatti type, manifesting a sense of musical finesse and inventiveness.

Petr Eben (born at Žamberk on the 22nd of January, 1929) was taught composition by Pavel Bořkovec and to play the piano from František Rauch. His chamber and symphonic compositions have up till now been noted by their large forms and by the endeavour to achieve a magnificent effect of polyphony. For the organ he has composed a concert with orchestra *Sinfonia Gregoriana* (1954) and a series of four compositions named *Musica Dominicalis* (1957) of which the first part is included in this selection. With a mighty gradation passing with a bi-tonal cadence into a solemn finale, the choral motive is elaborated in a free variational form on a bold and deeply felt harmonic background.

Dr Čeněk Gardavský

NOTES ON INTERPRETATION

As far as tonal construction, indications of dynamics and the influence of acoustics on the tempo is concerned, there is nothing to add to what has been said about them in the second part of "*The Czech Organ Music*".

Some of the compositions included in the third part of that anthology manifest the departure from homophonic texture in favour of almost exclusive polyphonic work to a larger extent than those of the preceding second part, which in my opinion is most typical of organ compositions. Other compositions put greater stress upon the sound variety of the composition and are constructed more homophonically.

All the compositions require a larger instrument, a three-manual one in order to be able to realise the composer's sound ideas. When using a smaller instrument, a two-manual one, the sound phantasy of some of the compositions will have to be restrained somewhat. Larger colour areas will benefit all compositions as they are in accord with the character of the instrument. Even in places where the author prescribes great dynamic differences within a few bars (for example Sokola, decrescendo of the initial passage from *ff* to *p*) it is possible with some effort to get along without using the register crescendo which the composition normally requires. I am mentioning this only because when using the greater part of modern organs, this artistically problematic way of handling the registers is already superfluous. Equally, a limitation in the use of screens will be rather of benefit to the composition.

I should like to thank many of the authors represented in this volume for the fact that even today, at a time that is a very busy one for everybody, they not only managed to write a composition for the organ but also penetrated into the technical and sound problems of this instrument which are not familiar to every composer.

My dedicating this volume to my first organ teacher, to Professor Eduard Tregler is a somewhat late expression of thanks to him for awakening in me so true a love for this instrument, that it has become my life's companion.

Dr Jiří Reinberger

Translated by Jakub Markovič

LA MUSIQUE D'ORGUE TCHÈQUE

Le présent recueil de la production d'orgue tchèque est consacré aux spécimens qui représentent pour la plupart les générations moyenne et jeune de nos compositeurs. Il réunit et confronte un assez grand nombre de diverses conceptions et individualités qui déterminent d'une façon essentielle l'orientation contemporaine de la musique tchèque. La moitié des compositions reproduites ici date de ces derniers temps, plusieurs sont même les premiers ouvrages pour orgue de leurs auteurs. Néanmoins, toutes attirent par leur importance, que ce soient des tableaux de genre plus ou moins courts ou des œuvres de grande envergure, dotées d'idées lapidaires et pénétrées d'un sens profond de la construction sévère et des moyens d'expression propres à cet instrument.

Miroslav Krejčí (né le 4 novembre 1891, à Rychnov sur Kněžna), élève de Vítězslav Novák, est professeur de composition au Conservatoire d'Etat de Prague. Dans sa production, fort vaste et qui embrasse toutes les formes de la composition, il n'a pas oublié de tourner son attention vers l'orgue, pour lequel il a écrit plusieurs pages. Le cycle de trois pièces pour orgue (*Pastorale, Misterioso, Giocoso*), op. 9 (1926), publié dans le présent recueil, est son premier essai dans ce genre. Une expression musicale novákienne, un travail thématique intéressant et les possibilités d'une sonorité colorée et pleine d'effets, tels sont les traits caractéristiques de chacune de ces trois pièces. Plus tard, Krejčí a donné pour l'orgue deux Sonates, douze Préludes de choral sur des cantiques tchèques, un *Prélude et fugue*, un *Prélude sur le cantique tchèque ancien Všichni věrní křesťané* (Tous les chrétiens fidèles), une *Pastorale, variations et fugue*, et *Toccata, Arioso et Giaccona*.

Miloslav Kabeláč (né le 1er août 1908, à Prague), élève de K. B. Jirák, joue un rôle considérable dans le développement de la production tchèque contemporaine, dans le domaine de la musique instrumentale, vocale, symphonique et de chambre. Dans sa *Fantaisie pour orgue*, op. 32 (1957), en trois parties, il a utilisé des moyens d'expression, accords et passages, dénuées de toute convention et, dans la partie médiane, il a montré un intéressant travail polyphonique en forme de trio.

Richard Týnský (né le 29 septembre 1909 à Lwow), élève en composition de Václav Kaprál, et de František Michálek pour l'orgue, est actif avant tout comme chef d'orchestre. Sa *Toccata frygica* (1940), jusqu'ici son unique œuvre pour orgue, éveille l'intérêt par son expression musicale agitée, dans la façon de Reger, et par ses gradations pleines d'effet.

Klement Slavický (né le 22 septembre 1910, à Tovačov en Moravie), élève de K. B. Jirák et de Josef Suk, compte au nombre des plus importants compositeurs tchèques contemporains. Sa production qui embrasse jusqu'à présent des compositions instrumentales, vocales, de chambre et symphoniques, retient l'attention par la richesse des formes et par la profonde émotivité de sa ligne de pensée ancrée dans la mélodie morave.

où l'auteur prescrit une grande échelle dynamique (p. ex. Sokola, le decrescendo du passage initial, de *ff* à *p*) on peut, avec de la bonne volonté, se passer de l'usage d'un crescendo au moyens des jeux prévu par le compositeur. Nous en parlons pour cette seule raison qu'en majeure partie, les orgues de facture récente ne connaissent plus du tout ce procédé problématique de l'application des jeux. De même, l'œuvre gagnera à l'utilisation de la boîte expressive dans une mesure limitée.

Nous tenons à remercier tous les auteurs des compositions publiées dans ce dernier volume de ce qu'en dépit de la multiplicité actuelle des tâches que tout le monde accomplit, ils ont néanmoins pu non seulement écrire de la musique pour l'orgue, mais encore s'assimiler le côté problématique de la technique et de la sonorité de cet instrument, assez peu familier aux compositeurs en général.

La dédicace de ce volume à notre premier professeur d'orgue, Eduard Tregler, sera l'expression tardive de notre gratitude pour avoir éveillé en nous un amour de l'orgue si absolu qu'il devait orienter toute notre vie.

Traduit par dr. Jaromír Fiala

Dr Jiří Reinberger